Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Vastaus valtuustoaloitteeseen; Valtuustoaloite liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen vahvistamisesta Pohjanmaan hyvinvointialueella, Kokoomus aluevaltuustoryhmä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto 07.09.2026 § 46

Valmistelija Kotanen Heidi
Krooks Tiia, hyte-koordinaattori
Heinonen Susanna, erikoisasiantuntija
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Kokoomuksen aluevaltuustoryhmä on jättänyt 8.6.2026 valtuuston kokouksessa valtuustoaloitteen liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen vahvistamiseksi Pohjanmaan hyvinvointialueella. Kokoomuksen valtuustoryhmä esittää aloitteessaan yhtenäisen palveluketjun kehittämistä liikuntaneuvontaan ja elintapaohjaukseen liittyen. Kuntien ja järjestöjen kanssa toimintamallin roolit ja vastuut ovat selkeät ja määritellyt. Aloitteessa toivotaan raportointia aluevaltuustolle määriteltyjen mittareiden ja tavoitteiden toteutumisesta ja vaikuttavuudesta sekä tuloksista toiminnassa.

Hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen yhteistyötä on kehitetty hyvinvointialueen perustamisesta lähtien. Hyte-työtä koordinoi Osallisuus ja yhdyspinnat -yksikkö, joka tukee työntekijöitä kirjaamisessa, työmenetelmissä ja eri toimijoiden välisessä yhteistyössä. Hyte-koordinaattorit tapaavat säännöllisesti kuntien hyvinvointikoordinaattoreita ja -johtajia, jotta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä voidaan viedä eteenpäin yhdenmukaisesti ja tasavertaisesti koko alueella. Lisäksi kuntien kanssa käydään vuosittaiset hyte-neuvottelut kuntakierrosten yhteydessä. Hyte-jaostossa ovat edustettuina alueen kunnat ja järjestöt, ja jaosto osallistuu muun muassa palvelustrategian hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden valmisteluun.

Hyvinvointialue on allekirjoittanut järjestöyhteistyösopimuksen järjestöneuvottelukunnan kanssa, joka toimii alueen järjestöjen edustajana. Sopimuksessa on määritelty yhteistyön toteuttamisen periaatteet, ja hyvinvointialueen edustaja osallistuu järjestöneuvottelukunnan kokouksiin asiantuntijana. Osallisuus ja yhdyspinnat -yksikön hyte-koordinaattorit tekevät säännöllistä yhteistyötä Pohyn kanssa ja järjestävät yhdessä muun muassa Sote-aamukahveja sekä vuosittaisia järjestötilaisuuksia. Lisäksi järjestöjä kutsutaan säännöllisiin tapaamisiin suunnittelemaan yhteistyötä ja järjestöavustuksiin liittyviä käytäntöjä. Keväällä 2026 järjestettiin neljä tällaista tilaisuutta Vaasassa, Närpiössä, Pietarsaaressa ja verkossa.

Hyvinvointialueen järjestöavustuksilla on rakennettu toimivia kumppanuuksia ja tuettu toimintaa, joka täydentää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluja sekä ehkäisee syrjäytymistä. OLKA-toiminnan kautta toteutettu organisoitu vapaaehtoistyö on koettu tärkeäksi, ja toiminta on laajentunut Vaasan lisäksi Kristiinankaupunkiin, Närpiöön, Maalahteen, Mustasaareen ja Pietarsaareen. OLKA-vapaaehtoisia toimii keskussairaalan lisäksi muun muassa Närpiön ja Pietarsaaren yleislääketieteen osastoilla sekä Alvinan intervallihoidossa. OLKA-pisteillä järjestettävät teemapäivät tarjoavat järjestöille mahdollisuuden esitellä toimintaansa sote-keskuksissa, ja tilaisuudet ovat saaneet myönteistä palautetta sekä asiakkailta että henkilökunnalta.

Koko väestön osalta hyvinvoinnin ja terveyden edistämissuunnitelman tavoitteena on elintapaohjauksen vahvistaminen ja liikunnan sekä kulttuurin tarjoaminen väestölle. Liikunnan ja kulttuurin tarjoamisen osalta on kuntien palveluilla tärkeä rooli. Tavoitteille on määritelty mittarit. Valtakunnallisen tason mittareita seurataan hyvinvointialueella säännöllisesti. Nämä vähimmäistietovarannon mittareiden tulokset julkaistaan kootusti vuosittain “Miten Pohjanmaa voi –raportin yhteydessä. Lisäksi mittareina käytetään sosiaalista raportointia (joka meillä Pohjanmaalla vielä kehityksen alla), kuntien, järjestöjen sekä alueen väestön kuulemisia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kannustetaan valtion taholta ja kunnille sekä hyvinvointialueille määritellään indikaattoreihin perustuva hyte-kerroin. Hyte-kerroin on

taloudellinen kannustin, jolla palkitaan kuntia ja hyvinvointialueita. Indikaattorit mittaavat sekä ennaltaehkäisevää toimintaa että väestön hyvinvoinnin kehittymistä.

Mitä hyvinvointialueella on tehty?

Liikuntaneuvonnan palvelupolku on käytössä useissa kunnissa, joista löytyy kunnan palkkaama liikuntaneuvoja. Liikuntaneuvonnan palveluketjua kehitettiin Prima-Botnia hankkeessa vuosina 2023-2025. Liikuntaneuvojien palvelut ovat kuntalaisten käytössä riippuen kunnan palvelulle määrittämistä palvelupaketeista sekä budjettimäärärahoista. Osa kunnista on käynnistänyt vastaanottoja LVV:n (entinen AVI) myöntämillä avustusmäärärahoilla. Sote-keskusten työntekijät sekä erityisesti seniorineuvolan työntekijät suosittelevat asiakkaalle palvelua ja asiakkaan suostumuksesta hoitaja, fysioterapeutti voi myös olla yhteydessä liikuntaneuvojaan puhelimitse tai sähköpostitse.

Tällä hetkellä on epäselvää määritteleekö STM liikuntaneuvonnan terveydenhuollon palveluksi, jolloin tämänhetkisen liikuntaneuvonnan palveluiden järjestämistä tulee tarkastella Pohjanmaalla tarkemmin esimerkiksi liikuntaneuvojien pätevyyksien, palvelun vastuu sekä valvonnan osalta.

Liikuntaneuvonta ei tällä hetkellä sisälly myöskään terveydenhuollon ammattilaisten peruskoulutukseen ja tämän vuoksi STM:ssä toimii tällä hetkellä erityistyöryhmä, joka valmistelee täydennyskoulutuspakettia hyvinvointialueen työntekijöille sekä liikuntaneuvonnan lisäämistä terveydenhuollon ammattilaisten koulutustahojen opetussuunnitelmaan. Lisätietoa asiasta on tulossa syksyn 2026 aikana. Siihen asti Hyte-yksikkö ohjeistaa työntekijöitä liikuntaneuvonnan antamisen osalta liikunnallisen elämäntapaan kannustamiseen ohjaamalla asiakasta kunnan palveluihin käyttäen apuna esimerkiksi Pohjanmaan hyvinvointialueen hyvinvointiopasta, johon on koottu kunnittain järjestöjen sekä kuntien liikuntapalveluita. Kuntien vapaa-ajanpalveluilla on näin ollen tärkeä rooli asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on tärkeää, jotta voidaan aikaansaada asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja sairauksien ennaltaehkäisyä.

Hyvinvointioppaaseen on koottu tietoa teemoittain oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä sekä tietoa kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueiden tarjoamista palveluista. Oppaalta löytyy myös hyviä itsearviointityökaluja, joilla voi arvioida omaa tilannettaan sekä lisätuen tarvetta. Sen lisäksi, että asukkaat voivat käyttää hyvinvointiopasta oman hyvinvointinsa tukemiseen käytetään opasta myös työvälineenä hyvinvointialueen ja kuntien palveluissa. Hyvinvointioppaan avulla asiakasta voidaan ohjata kuntien ja järjestöjen hyvinvointipalveluiden piiriin.

Elintapaohjauksen palveluprosessityön eteneminen hyvinvointialueella ja digitaalisen hoitopolun rakennus ja käyttöönotto

Elintapaohjauksen palveluprosessi on kuvattu yhteistyössä hyvinvointialueen eri alueiden moniammatillisten asiantuntijoiden kanssa keväällä 2026. Kuvaustyössä määriteltiin elintapaohjausprosessin keskeiset painopisteet (ravitsemus, liikunta, uni, mieliala, riippuvuudet), palvelun eri vaiheet, asiantuntijoiden ja toimijoiden roolit ja vastuut, sekä asiakkaan eteneminen palvelupolulla. Palvelukokonaisuus on kaikille hyvinvointialueen asukkaille sama.

Prosessikuvaus on toiminut digitaalisen palvelupolun rakentamisen perustana ja tukee yhtenäisen elintapaohjauksen toimintamallin käyttöönottoa koko hyvinvointialueella. Tavoitteena toimintamallissa on tunnistaa elintapamuutosta tarvitseva henkilö ja muutoksen osa-alue, helpottaa asian puheeksiottoa, sekä varmistaa, että asiakkaat saavat yhdenvertaista, laadukasta ja sujuvaa elintapaohjausta asuinpaikasta tai palveluun hakeutumisen tavasta riippumatta. Yhtenäisen toimintamallin lisäksi tavoite on sujuva palvelu, parempi asiakaskokemus, sekä vahvistaa terveitä elintapoja ja lisätä vaikuttavuutta koko hyvinvointialueella.

Digitaalinen elintapaohjauspolku on rakennettu tukemaan tätä yhtenäistä elintapaohjauksen toimintamallia, mutta se huomioi ihmisen kuitenkin yksilöllisesti kyselyiden ja mittareiden kautta ja toimii sykleissä hänen tarpeen mukaan. Polulla on

huomioitu hyvinvointialueen omien palvelujen lisäksi myös kuntien, järjestöjen ja liikunta- sekä urheilutoimijoiden tarjoama tuki, jotta asiakkaalle voidaan ohjata juuri hänen tarpeisiinsa sopivat palvelut ja toiminta.

Digitaalisella elintapaohjauksen palvelupolulla vahvistetaan asiakkaan omaa vastuuta hyvinvoinnistaan ja tuetaan omahoitoa tarjoamalla oikea-aikaista tietoa, ohjausta ja tavoitteiden seurantaa, joka on automatisoitua. Digitaalisen polun mittareita ovat ennalta määrättyjen tarkastusajankohtien mittarit, kuten painon ja vyötärönympäryksen mitat, liikkumisen määrän mittarit, unen laatu- ja määrämittarit, ravitsemuksen laatu- ja rytmimittarit ja PROM-kyselyt ja elämänlaatumittarit, jotka liittyvät asiakkaan oman hyvinvoinnin tunteeseen, jaksamiseen ja tyytyväisyyteen. Digipolun käyttäjät saavat myös graafista palautetta tuloksista ja kehityksestään, joiden kautta voidaan arvioida muutoksen onnistumista ja jatkon suunta. Heillä on myös suora yhteys polun kautta ammattilaisiin ja ammattilaiset voivat seurata asiakkaan omahoidon etenemistä, tunnistaa mahdolliset haasteet varhaisessa vaiheessa ja kohdentaa tukea oikea-aikaisesti ja kohdennetusti.

Palvelun saavutettavuutta vahvistetaan perustamalla jokaiseen kuntaan hyvinvointiohjaajan (hoitaja)vastaanotto, johon asukkaat voivat varata itse ajan matalalla kynnyksellä tai heidät voidaan ohjata vastaanotolle muiden ammattilaisten toimesta. Hyvinvointiohjaajat kutsuvat asiakkaat digitaaliselle hoitopolulle, seuraavat kehitystä ja vastaavat mahdollisiin viesteihin. Digitaalista hoitopolkua voi käyttää myös asiakkaan läheinen tai omainen tarvittaessa.

Digitaalinen polku on rakennettu kesän 2026 aikana ja otetaan käyttöön syksyllä 2026.

Hyvinvointialueella on tärkeä rooli neuvonnassa, varhaisessa tunnistamisessa ja tuessa, mutta elintavat rakentuvat pidemmän ajan kulussa ja yhteistyössä näihin voidaan vaikuttaa yhdessä kuntien, yhdistysten, läheisten ja ihmisen itsensä kanssa.

Lopuksi:

Hyvinvointialue vahvistaa liikuntaneuvontaa ja elintapaohjausta osana ennaltaehkäisevää työtä ja yhtenäisiä palveluketjuja. Tavoitteena on, että asukkaat saavat oikea-aikaista, yhdenvertaista ja helposti saavutettavaa tukea terveellisten elintapojen edistämiseen yhteistyössä kuntien, järjestöjen sekä liikunta- ja urheilutoimijoiden kanssa. Tärkeää on, että hyvinvointialueen työntekijöillä on tietoa alueen kunnissa tarjottavasta liikuntaneuvontapalvelusta, jotta asiakkaita ohjautuisi palveluun. Digitaalinen elintapaohjauspolku tulee yhtenäistämään ja parantamaan ennaltaehkäisevän ohjauksen ja tiedon jakamista asiakkaille.

Sektorijohtaja ikäihmiset Kotanen Heidi
ehdottaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto päättää antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen selontekona aluehallitukselle. Aluehallitus ehdottaa aluevaltuustolle, että aloite on täten loppuun käsitelty.

Päätös:
Jaosto hyväksyi ehdotuksen sillä lisäyksellä, että jaosto toivoo saavansa säännöllisesti tietoa elintapaohjaukseen liittyvän työn etenemisestä.

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Aluehallitus 21.09.2026 § 179

Valmistelija Kotanen Heidi
Lisätietoja: puhelinnumero: 040 486 7593, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Sektorijohtaja ikäihmiset Kotanen Heidi
ehdottaa, että aluehallitus päättää antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen selontekona aluevaltuustolle. Hallitus ehdottaa valtuustolle, että aloite on täten loppuun käsitelty.

Päätös:
Ehdotus hyväksyttiin.

Aluevaltuusto 05.10.2026 § 70
ÖVPH/3776/00.02.00/2026

Valmistelija Kotanen Heidi
Lisätietoja: puhelinnumero: 040 486 7593, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Hallitus
ehdottaa, että valtuusto hyväksyy edellä olevan selvityksen, joka on annettu vastaukseksi aloitteeseen, ja julistaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:
Ehdotus hyväksyttiin.

Liitteet

Liite 1 Valtuustoaloite liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen vahvistamisesta Pohjanmaan hyvinvointialueella, KOK valtuustoryhmä

Oheisaineisto